

Miirgu-irgo Atamo

Bolinao Ilocano

Filipino English

Miirgu-irgo Atamo

(Let's Dialogue)

A Topical Phrasebook in

Bolinao, Ilocano,

Filipino and English

Illustrated by Ishmael Arangco,

Dan Elkins, and others

Bolinao lighthouse sketched by Darwin Bayani

from a painting by Len Newell

Summer Institute of Linguistics - Philippines

Translators 1998 Publishers

Published
in cooperation with the
Commission on Philippine Languages
and the
Department of Education, Culture and Sports
Manila, Philippines

Additional copies of this publication
are available from:

Book Depository
P.O. Box 2270
1099 Manila

A Topical Phrase Book
for Bolinao

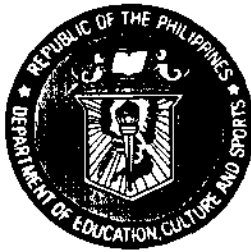
First Edition 1978
Second Edition

64.13-298-1.5M

57.120P-984005B

ISBN 971-18-0321-6

Printed in the Philippines

**REPUBLIC OF THE PHILIPPINES
DEPARTMENT OF EDUCATION, CULTURE
AND SPORTS**

Meralco Avenue, Pasig, Metro Manila

OFFICE OF THE SECRETARY

Paunang Salita

Ang mga isla, kagubatan at mga kabundukan ng ating bansa ay tahanan ng iba't-ibang pamayanang kultural na ang bawat isa ay may sariling wika at kaugalian. Ang ating kultura ay mahalagang piraso ng magandang mosaik at iyan ang bansang Pilipinas.

Ang ating bansa ay mayroong utang na loob sa pamayanang kultural. Maraming panahon na ang nagdaan na ang kaugalian, wika at magandang layunin ay nakatulong sa ikaunlad ng ating makabansang pagkamamamayan. Maipagmamalaki natin ang ating pamanang Filipino habang nagkakaroon tayo ng malawak na pang-unawa sa mga kulturang ito.

Sa mga kadahilanang ito, kinakailangang mapangalagaan ang mga wika at kinaugaliang pamayanang kultural ng Pilipino. Ang aklat na ito, na nasa wika ng pamayanang kultural ay may layuning tumulong sa pangangalaga nito. Ito ay ginawa para mapaghusay ang kakayahan sa pagbasa at pag-unawa, at para palawakin pa ang kaalaman sa pamamagitan ng pagbasa sa sariling wika. Ang paraang ito ng pag-aaral sa pamamagitan ng paggamit ng unang wika ay makapagpapaangat sa sariling wika at ang pagbabasa nito ay isang kapaki-pakinabang na karanasan.

Dahil dito, labis ang pasasalamat ng sambayanang Pilipino sa Summer Institute of Linguistics (SIL) dahil sa kanilang pagsusumigasig na mapanatili at mapalaganap ang kulturang Pilipino sa pamamagitan ng babasahing ito.

Ikinararantal, kung gayon, ng Kagawaran ng Edukasyon, Kultura at Isports na ipakilala ang aklat na ito, ang pinakabagong edisyon, para mapaunlad ang karunungan bumasa't sumulat sa pamayanang kultural. Sa pagtulong sa mga kumunidad na ito, ang kabutihan ng buong bansa ay natutulungan.

RICARDO T. GLORIA

Kalihim

Preface

The purpose of this book is to assist speakers of Bolinao in communicating with speakers of Filipino, Ilocano, and English. Likewise, it is to assist speakers of these other languages in communicating with speakers of Bolinao.

Commonly used expressions are given in the four languages. They are grouped by topics but are not dialogues. Translations are not literal, but are designed to express each phrase in a way that is natural to the language and culture in question.

The phrases were compiled in Bolinao, Pangasinan in 1977 and were revised in 1998.

The Bolinao language is spoken in the municipalities of Bolinao and Anda, Pangasinan. It is closely related to the Sambal languages of Zambales.

Written Bolinao can easily be read by readers of Filipino. The two main differences are that (1) the "e" always represents the pepet vowel sound as found in *rapeg* "rain", and (2) glottal stops are shown with an apostrophe as in *a'pat* "four", *mading'ey* "ashamed", and *tanda'* "know". As in Filipino, two vowels written together are always spoken with a glottal stop between them, e.g. *maong* "well".

We are pleased to include an extensive collection of words and phrases relating to the sea. Fishing is a primary occupation of many Bolinao and Anda residents. The Bolinao Marine Laboratory of the University of the Philippines Marine Science Institute has done considerable research in many areas relating to this valuable resource, the sea. We are grateful to John McManus, Ph.D., for names of fish in Bolinao and English along with their taxonomic groups as published in his book *Resource Ecology of the Bolinao Coral Reef System*.

Special thanks are extended to Emerita Caasi, Maribel Castro, and Neri Zamora for providing the revised Bolinao portions, and to Bel Carress and R'deen Phillips who helped revise the Ilocano and Filipino versions respectively.

Gary and Diane Persons
Summer Institute of Linguistics

BOLINAO	ILOCANO	Page
Pangigalang	Kablaaw	2
Pikadaw	Panagbisita	4
Pakitanda'	Panangiyam-ammo	6
Si pamilya	Ti pamilya	10
Si san'ili	Ti bisita	14
Sa panganan	Pannangan	20
Pag'aadal nin irgo	Panagadal ti sao	24
Pananaliw tan pananawar	Panaggatang ken panagtawar	30
Karururan tan pangangarga	Panagkarga ken panaglutan	36
Say panaon	Kasasaad ti panawen	44
Magmasakit	Panagsakit	48
Sa iskwilawan	Iti pagadalan	52
Panunurat	Panagsurat	56
Tutepet tan uubat	Saludsod ken sungbat	60
Gugan-gan	Baun	64
Tutawo	Tattao	68
Si lalaman	Ti bagi	74

FILIPINO	ENGLISH	Page
Pagsalubong	Greeting	3
Pagdalaw	Visiting	5
Pagpapakilala	Introducing	7
Ang mag-anak	The family	11
Ang turista	The visitor	15
Pagkain	Eating	21
Pag-aaral ng wika	Language learning	25
Pagbili at pagtawad	Buying and bargaining	31
Pagkakarga at pagsakay	Cargo and transportation	37
Kalagayan ng panahon	The seasons	45
Pagkakasakit	Sickness	49
Sa paaralan	At school	53
Pagliham	Letters	57
Tanong at sagot	Questions and answers	61
Mga utos	Commands	65
Mga tao	People	69
Bahagi ng katawan	The body	75

BOLINAO	ILOCANO	Page
Pupising	Natnateng	80
Prutas	Bungbunga	82
Kukunaen	Sisidaen	84
linumen	Dagiti mainom	86
Rikado	Rekado	86
Pangibarita' udas	Panangibaga ti oras	92
Saray awro sa sayan linggo	Makaduminggo	92
Awro tan yabi	Aldaw ken rabii	94
Pangibarita' panaon	Tiempo	96
Pamimilang	Panagbilang	98
Kwarta	Kuarta	104
Uayep	Dagiti dingnguen	108
Insikto	Insekto	110
Ruran sa taaw	Ti lugan iti taaw	116
Nagsikabarang a ipanilay	Dagiti usaren nga pagkalap	118
Say main sa taaw	Taxonomic group	120

FILIPINO	ENGLISH	Page
Mga gulay	Vegetables	81
Mga bunga	Fruit	83
Pang-ulam	Meat	85
Inumin	Beverages	87
Mga sangkap	Seasonings	87
Pagsasabi ng oras	Time	93
Mga araw sa isang linggo	The days of the week	93
Araw at gabi	Day and night	95
Panahon	Time expressions	97
Pagbilang	Counting	99
Pananalapi	Money	105
Mga hayop	Animals	109
Mga insekto	Insects	111
Sasakyang dagat	Boats	117
Gamit sa pangangisda	Fishing gear	119
Laman dagat	Sea life	121

Pangigalang, Pikadaw, Pakitanda'

**Kablaaw, Panagbisita,
Panangiyam-ammo**

**Pagsalubong, Pagdalaw,
Pagpapakilala**

Greeting, Visiting, Introducing

BOLINAO

Pangigalang

1. Adti ka ibat?
2. Adti keen mo?
3. Itaw e.
4. Mako akodtaw komoyo.
5. Itaw komoyo.
6. Maabig a buklas.
7. Maabig a awro.
8. Maabig a yabina.
9. Maabig a yabi.
10. Kumusta?

ILOCANO

Kablaaw

1. Naggappuam?
2. Papanam?
3. Idiay.
4. Mapanak idiay ayanyo.
5. Idiay ayan yo.
6. Naimbag nga bigat yo.
7. Naimbag nga aldaw yo.
8. Naimbag nga malem yo.
9. Naimbag nga rabii yo.
10. Kumusta ka?

FILIPINO

Pagsalubong

1. Saan kayo galing?
2. Saan kayo pupunta?
3. Diyan lang.
4. Pupunta ako sa inyo.
5. Sa inyo.
6. Magandang umaga.
7. Magandang araw.
8. Magandang hapon.
9. Magandang gabi.
10. Kumusta ka?

ENGLISH

Greeting

1. Where are you coming from?
2. Where are you going?
3. Over there.
4. I'm going to your place.
5. To your place.
6. Good morning.
7. Good day.
8. Good afternoon.
9. Good evening.
10. How are you?

BOLINAO

Pikadaw

1. Dada'.
2. Ay, si'kamo anamain!
3. Lumuob kamo.
4. Turnekre' kamo.
5. Adti sara si nanay tan tatay mo?
6. Si tatay ko itaw ya sa ta'gay, si nanay ko iti ya sa yupa'.
7. Mu'na akoyna.
8. Mako akoyna.
9. Mako atamoyna.
10. Ay, para sain. Sigi.

ILOCANO

Panagbisita

1. Apo.
2. Dakayo gayam!
3. Sumrek kayo.
4. Agtugaw kayo.
5. Ayan da Tatang ken Nanang mo?
6. Adda ni Tatang idiy ngato, ngem ni Nanang ket adda idiy baba.
7. Umuna akon.
8. Agawidakon.
9. Intayon.
10. Awan aniaman na. Sigi.

FILIPINO**ENGLISH****Pagdalaw****Visiting**

1. Tao po.	1. Hello. (call when approaching house)
2. Kayo pala!	2. Oh, hi!
3. Tuloy po kayo.	3. Come on in.
4. Maupo kayo.	4. Have a seat.
5. Nasaan ang tatay at nanay mo?	5. Where are your father and mother?
6. Ang tatay ay nasa itaas, ang nanay po naman ay nasa ibaba.	6. My father is upstairs but my mother is downstairs.
7. Mauuna na ako sa inyo.	7. I'll go ahead.
8. Uuwi na ako.	8. I'm going now.
9. Tayo na.	9. Let's go.
10. Walang anuman. Sigi.	10. It's nothing. (It's okay.)

BOLINAO

Pakitanda'

1. Ani ngaran mo?
2. Say ngaran ko ____.
3. Ani a maitulong ko komoyo?
4. Namasyar ako tamo' pa.
5. Adti ka mampiikap sawanin?
6. Adti kamo taga nin gindat?
7. Karate' mo?
8. O', karate' ko naapon ibat sa Baguio.

ILOCANO

Panangiyam-ammo

1. Ania ti nagan mo?
2. ____ ti nagan ko.
3. Ania ti mabalin nga maipaayko kenka?
4. Agpassiarak laeng.
5. Paggigianam itan?
6. Taga-ano ka a sigud?
7. Kasangsangpetmo?
8. Wen, kasangsangpetko laeng idi kalman a naggapu idiy Baguio.

FILIPINO

Pagpapakilala

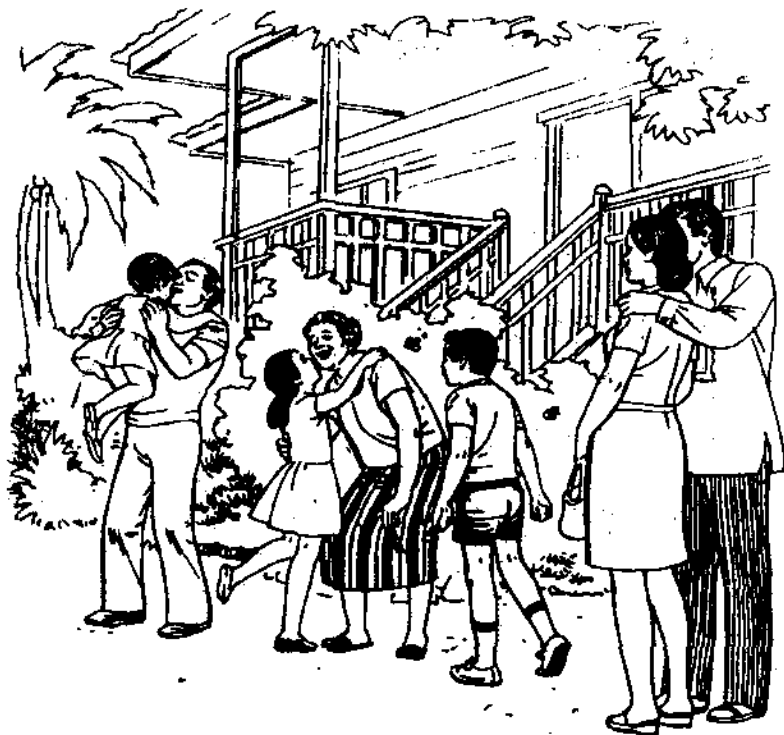
1. Ano ang pangalan mo?
2. Ang pangalan ko'y ____.
3. Ano ang maipaglilingkod ko sa inyo?
4. Dumadalaw lang ako.
5. Saan kayo nakatira ngayon?
6. Taga saan po ba kayong talaga?
7. Kararating mo lang ba?
8. Oo, kararating ko lang kahapon mula sa Baguio.

ENGLISH

Introducing

1. What is your name?
2. My name is ____.
3. What can I do for you?
4. I just came to visit.
5. Where are you staying now?
6. Where are you from originally?
7. Have you just arrived?
8. Yes, I just came from Baguio yesterday.

Si pamilya
Ti pamilya
Ang mag-anak
The family

BOLINAO

Si pamilya

1. Mabyay ya et si tatay mo?
2. O', bale' si nanay ko, nati yayna sin taon.
3. Umno kamon mibubsat?
4. Walo kami.
5. Si'kay kaka?
6. Ambo', si'koy buridek.
7. Umnoy taon moyna?
8. Main anan asawa mo?
9. Main nin a'nak moyo?
10. O' main, lima ra.
11. Rwa ray bubbayi tan tulo ray lullaki.

ILOCANO

Ti pamilya

1. Sibibiag pay laeng ni tatang mo?
2. Wen, ngem ni Nanang ko ket natayen idi napalabas a tawen.
3. Mano kayo nga agkakabsat?
4. Walo kami amin.
5. Sika ti inauna?
6. Saan, siak ti inaudi.
7. Mano ti tawenmo?
8. Adda asawamon?
9. Adda annakyo?
10. Wen, adda liman.
11. Dua ti babbai ken tallo ti lallaki.

FILIPINO

Ang mag-anak

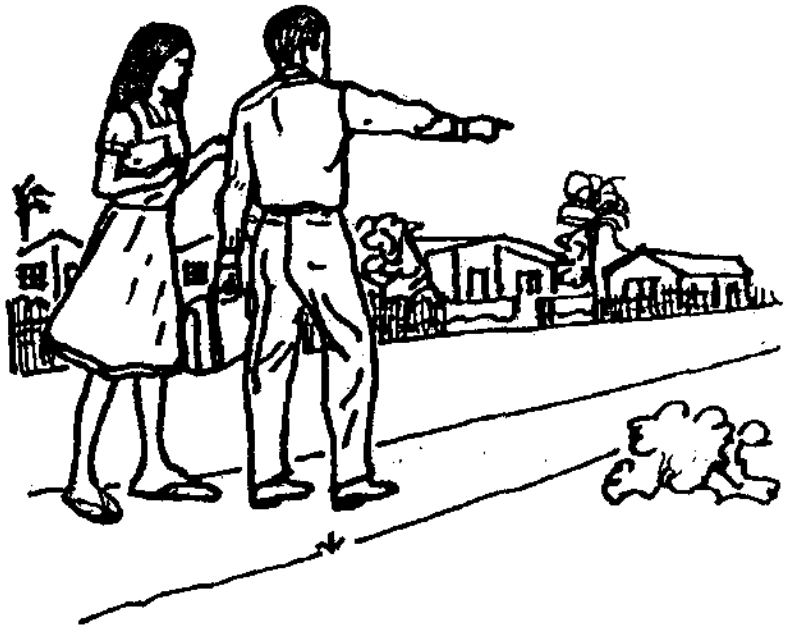
1. Buhay pa ba ang tatay mo?
2. Oo, pero namatay na ang nanay ko noong isang taon.
3. Ilan kayong magkakapatid?
4. Walo kaming magkakapatid.
5. Ikaw ba'ng panganay?
6. Hindi, ako ang bunso.
7. Ilang taon na po kayo?
8. May asawa ka na ba?
9. May mga anak na ba kayo?
10. Oo, mayroon na akong limang anak.
11. Dalawang babae at tatlong lalaki.

ENGLISH

The family

1. Is your father still living?
2. Yes, but my mother died last year.
3. How many brothers and sisters do you have?
4. There are eight children in our family.
5. Are you the eldest?
6. No, I am the youngest.
7. How old are you?
8. Are you married?
9. Do you have children?
10. Yes, I have five children.
11. Two are girls and three are boys.

Si san'ili
Ti bisita
Ang bisita
The visitor

BOLINA0

Si san'ili

1. Mabista yay anak moyo.
Mataba' ya.
2. Mabista yay lugar moyo.
3. Rabay kodti ta matinek.
4. Maong kan mangluto'.
5. Mataway a kinnan tamo.
6. Maong kan manginglis.
7. Magawa' kan ritratwen?
8. Dispinsawen rako, ta kai
ko ginagara.
9. Rabay koy makaadal nin
irgo moyo.
10. Abaw a salamat.
11. Adtidti makasaliw nin
piryudiko?
12. Adtidti mamapakanda' nin
rilo?

ILOCANO

Ti bisita

1. Nagpintas ti anakyon.
Nalumeg!
2. Nagpintas ti lugaryo.
3. Kayatko ditoy ta natalna.
4. Naglaingka nga agluto.
5. Nagimas ti kinnan tayo.
6. Naglaingka nga agInglis.
7. Mabalín nga litratuen
kayo?
8. Dispinsarem ta saan ko nga
inggagara.
9. Kayat ko ti agadal ti saoyo.
10. Agyamanak.
11. Sadino ti paggatangan iti
diyaryo?
12. Sadino ti mabalín ko nga
pagpatarimaanán ti relo?

FILIPINO

Ang bisita

1. Maganda ang iyong anak.
Malusog!
2. Maganda ang iyong lugar.
3. Gusto ko rito kasi tahimik.
4. Mahusay kang magluto.
5. Napakasarap ng niluto mo!
6. Mahusay kang mag-Ingles.
7. Pwede ko ba kayong kunan
ng litrato?
8. Pasinsiya na ho kayo, hindi
ko po sinasadya.
9. Nais kong matutunan ang
wika ninyo.
10. Salamat po.
11. Saan ako makakabili ng
diyaryo?
12. Saan maaaring magpaayos
ng relo?

ENGLISH

The visitor

1. Your child is beautiful. So
healthy!
2. You have a beautiful place.
3. I like it here; it's peaceful.
4. You are a good cook.
5. That meal was delicious.
6. You speak English well.
7. May I take your picture?
8. Sorry, it wasn't intentional.
9. I would like to learn some
of your language.
10. Thank you.
11. Where can I buy a
newspaper?
12. Where can I get a watch
repaired?

BOLINAO

ILOCANO

13. Adtidti main nin dintista?	13. Sadino ti addaan ti dentista?
14. Adti yay post office?	14. Sadino ti post office?
15. Adti a dalan nin mamuntan palingki?	15. Isurum man ti dalan nga mapan idiy palingki.
16. Adtidti a mabistan ristawrant?	16. Sadino ti nasayaat nga restaurant?
17. Main nin sinanglay moyo?	17. Adda ti kinirog yo?
18. Umnoy sayay sukat sina'pang?	18. Mano ti maysa nga sukat ti innapuy?
19. Adti yay CR?	19. Sadino ti CR?
20. Adti ka mampiikap?	20. Paggigianam?
21. Adayo' et a Patar?	21. Adayo pay ti Patar?

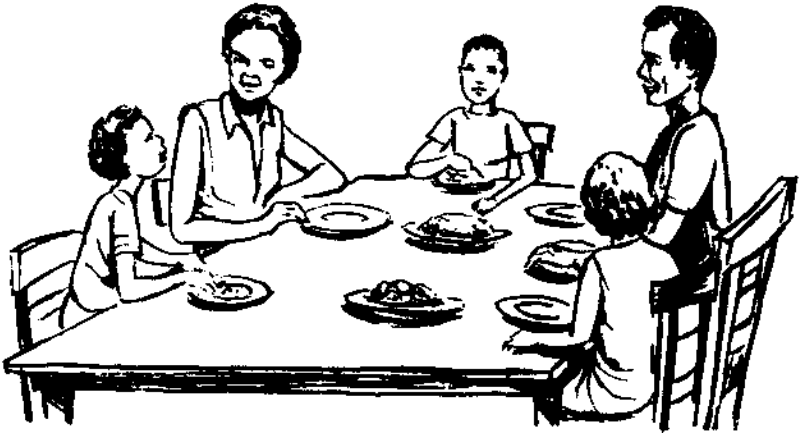
FILIPINO	ENGLISH
13. Saan mayroong dentista?	13. Where is a dentist?
14. Nasaan ang post office?	14. Where is the post office?
15. Saan ang papuntang palengke?	15. Show me the way to the market.
16. Saan mayroon magandang restaurant?	16. Where is a good restaurant?
17. May sinangang kayo?	17. Do you have fried rice?
18. Magkanong isang takal ng kanin?	18. How much is an order of plain rice?
19. Nasaan ang CR?	19. Where is the bathroom (comfort room)?
20. Saan kayo nakatira?	20. Where do you live?
21. Malayo pa ba ang Patar?	21. Is it much farther to Patar?

Sa panganan

Pannangan

Pagkain

Eating

BOLINAO

Sa panganan

1. Mabitil tan milata ako.
2. Kiinom ako tana pa?
3. Mangan atamoyna.
4. Mangan kan maong. Andi' ka mading'ey.
5. Mataway. Midyo maagas tamo'.
6. Mangan ka et.
7. Kai ana, nabsoy akoyna.

ILOCANO

Pannangan

1. Mabisinak ken makainumak.
2. Makiinumak man bassit?
3. Mangan tayon.
4. Manganka a nalaing. Dika agbabain.
5. Nagimas, adda gasgasang na.
6. Mangalaka pay.
7. Kuston. Nabsug akon.

FILIPINO

Pagkain

1. Nagugutom at nauuhaw ako.
2. Pahingi nga po ng tubig.
3. Kumain na tayo.
4. Kumain kayong mabuti; huwag kayong mahihiya.
5. Masarap at maanghang-anhang ito.
6. Kumuha pa kayo.
7. Ayaw ko na, busog na ako.

ENGLISH

Eating

1. I'm hungry and thirsty.
2. May I have a drink of water, please?
3. Let's eat.
4. Help yourself, don't be bashful.
5. It's delicious, just peppery enough.
6. Have some more.
7. I can't, I'm full.

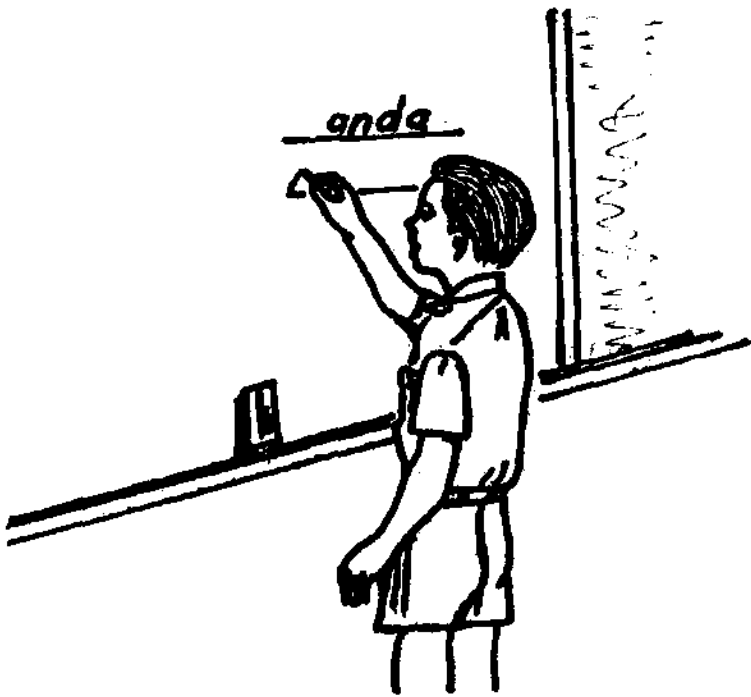

Pag'aadal nin irgo

Panagadal ti sao

Pag-aaral ng wika

Language learning

BOLINAO

Pag'aadal nin irgo

1. Tanda' moy mag'irgon Filipino?
2. Matarusan kon buga' tamo'.
3. Tanda' kon buga'.
4. Ani a _____ sa sarita' moyo?
5. Ani a ngaran nan siti sa sarita' moyo?
6. Ani a rabay ibarita' nin _____?
7. Mangkatarusan moy man'ibarita' ko?
8. Kai ko matarusan.
9. Umanen mo pa.
10. Ipalna-palna' mo pay pag'iirgo mo.
11. Maong kan manginglis.
12. Abas-abas a pag'irgo ko.

ILOCANO

Panagadal ti sao

1. Ammom ti agFilipino?
2. Maawatak laeng bassit.
3. Makasaoak bassit.
4. Ania ti _____ iti saoyo?
5. Ania ti nagan daytoy iti saoyo?
6. Ania ti kayat na nga sa'wen ti _____?
7. Maawatam ti ibagbagak?
8. Diak maawatan.
9. Ulitemman.
10. In-innayadem man ti agsao.
11. Naglaingka nga agInglis.
12. Saan nga kusto ti panagsaok.

FILIPINO**ENGLISH****Pag-aaral ng wika****Language learning**

1. Marunong ka bang mag-Filipino?	1. Do you know how to speak Filipino?
2. Nakakaintindi lang ako ng kaunti.	2. I can only understand a little.
3. Nakakapagsalita ako ng kaunti.	3. I speak it a little.
4. Ano ang _____ sa inyong wika?	4. How do you say _____ in your language?
5. Ano ang tawag dito sa inyong wika?	5. What is this called in your language?
6. Ano ang ibig sabihin ng _____?	6. What is the meaning of _____?
7. Naintindihan mo ba ang sinasabi ko?	7. Do you understand what I am saying?
8. Hindi ko po naintindihan.	8. I don't understand.
9. Pakiulit nga ninyo.	9. Please repeat that.
10. Magsalita kayo nang marahan.	10. Speak more slowly.
11. Mahusay kayong mag-Ingles.	11. You speak English well.
12. Hindi maayos ang aking pagsasalita.	12. My speech isn't correct.

BOLINAO

13. Mampag'adal ako et nin mag'irgon Bolinao.
14. Mamulinaw ka kongko.
15. Rabay min maadal a mamulinaw.
16. Usto ya in?

ILOCANO

13. Agad-adalak pay laeng nga agsao iti Bolinao.
14. Kasao nak man ti Bolinao.
15. Kayat mi nga agsursuro ti Bolinao.
16. Kustu dayta?

FILIPINO

13. Nag-aaral pa lang akong magsalita ng Bolinao.
14. Kausapin mo ako sa Bolinao.
15. Gusto naming matutong mag-Bolinao.
16. Tama ba iyan?

ENGLISH

13. I am still learning how to speak Bolinao.
14. Please speak Bolinao with me.
15. We want to learn Bolinao.
16. Is that correct?

Pananaliw tan pananawar
Panaggatang ken panagtawar
Pagbili at pagtawad
Buying and bargaining

BOLINAO**Pananaliw tan
pananawar**

1. Umnoy sayay yarda nan sitin abel?
2. Mablin tuloy. Kasaynan tawar?
3. Mamuda yayna in.
4. Umno ket a rabay mo?
5. Lamu'nan mo et.
6. Singkwintayna.
7. O' sigi. Umnon yarda a rabay mo?
8. Main sinsilyo mo?
9. Angkay, manaliw kamoynan basket.
10. Si'noyti gawa'?
11. Si'ko mismo. Sinara ko.
12. Adti ka nag'adal mangwa' basket?
13. Niyakay nako ni nanay ko.

ILOCANO**Panaggatang ken
panagtawar**

1. Mano sangayarda ditoy tela?
2. Nagnginan! Dila mabalin nga kissayam?
3. Nalaka daytan.
4. Mano ti kayatmo aya?
5. Nayonam pay bassit.
6. Mabalin iti singkuwenta?
7. Sige, mano nga yarda ti kayatmo?
8. Adda sinsilyom?
9. Manang, gumatangka iti basket?
10. Asino ti nagaramid?
11. Inaramidko.
12. Sadino ti nagadalam nga agaramid ti basket?
13. Sinuruan nak ni Nanang ku.

FILIPINO**ENGLISH****Pagbili at pagtawad****Buying and bargaining**

1. Magkano ang isang yarda ng telang ito?	1. How much is a yard of this cloth?
2. Ang mahal naman! Puwede bang matawaran?	2. That's expensive! Can't you give a discount?
3. Napakamura na ito.	3. That's already cheap.
4. Magkano ang gusto mo?	4. How much would you pay?
5. Dagdagan mo pa ng kaunti.	5. Offer a bit more.
6. Puwede bang singkuwenta na lang?	6. Can you make it P50.00?
7. Sige. Ilang yarda ang kukunin mo?	7. OK. How many yards do you want?
8. May barya ka ba?	8. Do you have change?
9. Ale, gusto ba ninyong bumili ng basket?	9. Ma'am, would you like to buy a basket?
10. Sino ang gumawa niyan?	10. Who made it?
11. Ako po.	11. I made it myself.
12. Saan ka natutong gumawa ng basket?	12. Where did you learn how to make baskets?
13. Tinuruan po ako ng nanay ko.	13. My mother taught me.

BOLINAO

14. Umnoy upa' pamakiskis sangkaban nin irik?
15. Umnoy sansalop byas?
16. Ani klasi yaytin daliket?

ILOCANO

14. Mano ti tangdan ti agpakiskis ti maysa nga kaban ti irik?
15. Mano ti sangasalop nga bagas?
16. Anya nga klase ti diket daytoy?

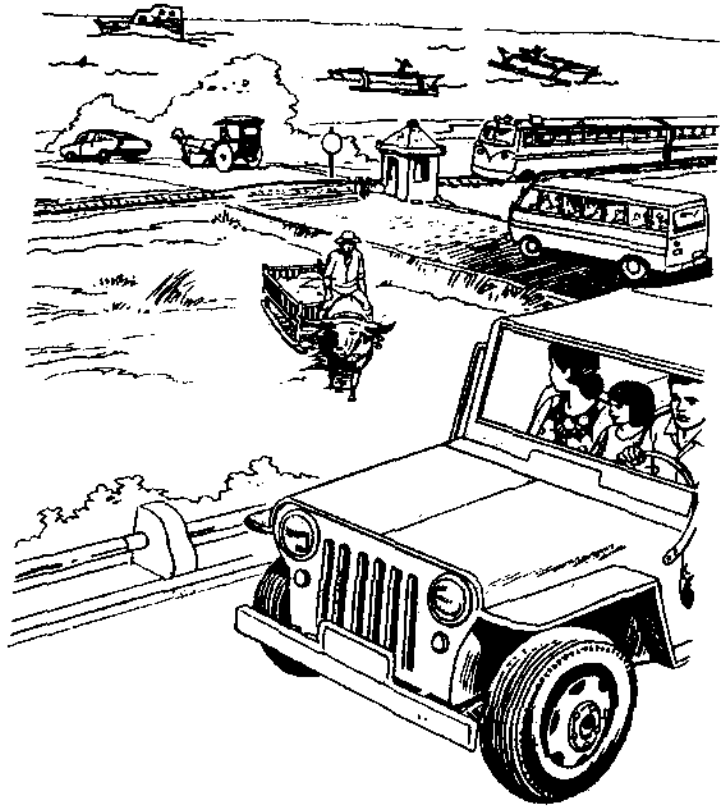
FILIPINO

14. Magkanong bayad sa pagpakiskis ng isang kabang palay?
15. Magkanong isang salop na bigas?
16. Anong klaseng malagkit ito?

ENGLISH

14. How much does it cost to mill a cavan (sack) of unmilled rice?
15. How much is a ganta (3 liters) of rice?
16. What class of sticky rice is this?

Karururan tan pangangarga
Panagkarga ken panagluga
Pagkakarga at pagsakay
Cargo and transportation

BOLINAO**Karururan tan pangangarga**

1. Sir, si'koynay mangawit nin awit moyo.
2. Kai ana ta main anan mangawit.
3. Ibatì' main si saya ta awiten koya.
4. Umnoy ibayad ko para sa sarban sayti?
5. Aninay bili! A'pat pisos tamo' a ibi ko komo.
6. Mako ka sa Ibali?
7. O', ani a ruranan kon makodtaw?
8. Rumuran ka konan siin e nin bus.
9. Tumumbok ka kongko.
10. Adti a jeep nin mako sa bulangan?

ILOCANO**Panagkarga ken panaglugaan**

1. Sir, siak ti mangawiten.
2. Bay-amon, adda ti mangawiten.
3. Ibatim ta maysa ta awitek.
4. Mano amin ti bayad daytoy?
5. Napalalo unay ti nginana. Ikkanka laeng iti uppat nga pisos.
6. Mapanka idia y Manila?
7. Wen, ania ti pagluganak nga mapan idia y?
8. Dayta nga bus ti pagluganam.
9. Surotennak.
10. Sadino ti jeep nga mapan idia y bulangan?

FILIPINO**ENGLISH****Pagkakarga at pagsakay****Cargo and transportation**

1. Mama, ako na ang magdadala.	1. Sir, I will carry it.
2. Huwag na, may magdadala na.	2. Nevermind, someone is already doing it.
3. Iwan mo ang isang iyan at ako na ang magdadala.	3. Leave that one; I will carry it.
4. Magkano ang lahat ng ito?	4. How much will you charge for all this?
5. Ang mahal naman! Apat na piso na lang.	5. That's too much! I will only pay four pesos.
6. Pupunta ba kayo sa Manila?	6. Are you going to Manila?
7. Oo, ano ang sasakyan ko papunta roon?	7. Yes, what do I take to get there?
8. Sumakay kayo sa bus na iyon.	8. You take that bus.
9. Sumunod kayo sa akin.	9. Follow me.
10. Saan ang mga dyip pupunta sa sabungan?	10. Where do I get the jeep to the cockpit?

BOLINAO

ILOCANO

11. Itaw, bale' mas mabistan magtraysikel kayna.	11. Idiy, ngem nasaysayaat no agtraysikelka.
12. Umnoy udas anggan Baguio?	12. Kasano ti kabayagna iti panagbiahe nga mapan idiy Baguio?
13. Dandani limay udas.	13. Dandani lima nga oras.
14. Mibalon atamo?	14. Agbalon tayo?
15. Adti ka umarawas?	15. Sadino ti pagdissaagam?
16. Rumuran kamo, dada', bapa'?	16. Aglugan kayo, nana, tata?
17. Rumuran kamoyna. Ikarga koy awit moyo sa bubong nan jeep.	17. Aglugan kayon. Ikargak ti kargayo dita rabaw ti jeep.
18. Umnoy piliti ko tan say karga ko?	18. Mano ti pletek pati daytoy kargak?
19. Umarawas ako sa palingki.	19. Agdissaagak idiy palingki.
20. Diritswen maytin dalan.	20. Agdiretsoka laeng dita.
21. Tumiko' ka sa pawanan no rumate' ka sa kanto.	21. Agpakannawan ka idiy kanto.

FILIPINO	ENGLISH
11. Sa banda roon, pero mabuti pa ay sumakay kayo sa traysikel.	11. Over there, but it's better to take a tricycle.
12. Gaano katagal ang biyahe papunta sa Baguio?	12. How long is the trip to Baguio?
13. Mga limang oras.	13. About five hours.
14. Magbabaon ba tayo?	14. Should we take something to eat on the way?
15. Saan kayo bababa?	15. Where will you get off?
16. Sasakay ba kayo, mama, ale?	16. Are you coming, uncle, auntie?
17. Sakay na. Ilalagay ko ang kargada ninyo sa ibabaw ng dyip.	17. Get on. I will put your cargo on top of the jeep.
18. Magkano ang aking pasahe pati ang kargada ko?	18. How much is the fare for myself and the cargo?
19. Bababa ako sa palengke.	19. I'll get off at the market.
20. Dumiritso lang kayo.	20. Go straight ahead.
21. Kumanan kayo sa kanto.	21. Turn right at the corner.

BOLINAO

22. Tumiko' ka sa pawiri no nalabasan maynay taytay.
23. Tumgen kadsen sa kanto.
24. Umarawas akoynadi.

ILOCANO

22. Agpakanigidka kalpasan ti rangtay.
23. Isardeng mo dita kanto.
24. Agdissaagak ditoyen.

FILIPINO

22. Kumaliwa kayo
pagkalampas ng tulay.
23. Para sa kanto.
24. Bababa na ako rito.

ENGLISH

22. Turn left after the bridge.
23. Stop at the corner.
24. I will get off here.

Say panaon
Kasasaad ti panawen
Kalagayan ng panahon
The seasons

BOLINAO

Say panaon

1. Mabista ta tinumgen
yaynay rapeg.
2. Sabtan amot ta kwarisma.
3. Maray'ep.
4. Mapres ta main bagyo sa
Ilocos.
5. Matupa' a dalan ta tyimpon
rapeg.
6. Marges yay rapeg naapon.
7. Napukaw nakon kudor
nayabi.
8. Ma'mot iti bale' maray'ep
itaw sa Baguio.
9. Mabli a kuna' sawanin ta
aramag.
10. Mabistay magkarang-
karang ta maka'ti.

ILOCANO

Kasasaad ti panawen

1. Nasayaat ta saanen nga
agtudtudo.
2. Nakapudpudot ta kalgaw
ngamin.
3. Nalam-ek.
4. Naka-ang-angin ta adda
ngamin bagyo idiy Ilocos.
5. Napitak ti kalsada ita ta
panagtutudo.
6. Nagtudo ti napigsa idi
kalman.
7. Nakariingak gapu iti
gurrud idi rabii.
8. Napudot ditoy ngem
nalamiis idiy Baguio.
9. Nangina ti sida itatta ta
naangin.
10. Nasayaat ti aggala ti
kumukusay ken ar-arusip
ta ababaw ti baybay.

FILIPINO**ENGLISH****Kalagayan ng panahon****The seasons**

1. Mabuti't hindi na umuulan.	1. It's good it's no longer raining.
2. Napakainit dahil tag-init na ngayon.	2. It's very hot because it's dry season.
3. Maginaw.	3. It's cold.
4. Masyadong mahangin dahil may bagyo sa Ilocos.	4. It's very windy because there's a typhoon in Ilocos.
5. Maputik ang daan dahil tag-ulan.	5. The road is muddy because it's rainy season.
6. Napakalakas ng ulan kahapon.	6. It rained very hard yesterday.
7. Nagising ako dahil sa kulog kagabi.	7. The thunder woke me up last night.
8. Mainit dito pero malamig sa Baguio.	8. It's hot here but it's cold in Baguio.
9. Mahal ang isda ngayon dahil mahangin.	9. Fish is expensive today because it's windy.
10. Maganda ang manguha ng tahong at iba pa dahil mababaw ang dagat.	10. It's nice to gather sea shells and sea weed now because it's low tide.

Magmasakit

Panagsakit

Pagkakasakit

Sickness

BOLINAO

Magmasakit

1. Main maingar mo?
2. Makapoy a ingar ko.
3. Mako ka paduktor.
4. Adti main duktor?
5. Ani a maingar mo?

6. Masakit yay ulo ko.
7. Simmuka' ako nayabi.
8. Maulaw tan ma'mot ako.

9. Main layin dengue ko.
10. Iniksyunan kata.
11. Tumaren maytin tambar tepe' ugtiawro.

ILOCANO

Panagsakit

1. Agsakit ka?
2. Agkakapsutak.
3. Ingka agpadoktor.
4. Ayan ti doktor?
5. Ania ti marikriknam?

6. Nasakit ti ulok.
7. Nagsarwaak idi rabii.
8. Maul-ulawak ken aggurgurigorak.
9. Addan sa denguek.
10. Indiksonian ka.
11. Tomarem daytoy agas kada tengnga ti aldaw.

FILIPINO**Pagkakasakit**

1. May sakit ka ba?
2. Nanghihina ako.
3. Pumunta ka sa doktor.
4. Saan ba may doktor?
5. Ano ang nararamdaman mo?
6. Masakit ang aking ulo.
7. Nagsuka ako kagabi.
8. Nahihilo ako at may lagnat.
9. May dengue yata ako.
10. Iniksiyunan kita.
11. Inumin mo ang gamot na ito tuwing tanghali.

ENGLISH**Sickness**

1. Are you sick?
2. I feel weak.
3. Go to the doctor.
4. Where can I find a doctor?
5. Tell me how you feel.
6. I have a headache.
7. I vomited last night.
8. I feel dizzy and have a fever.
9. I think I have dengue fever.
10. I will give you a shot.
11. Take this medicine every day at noon.

Sa iskwilawan

Iti pagadalan

Sa paaralan

At school

BOLINAO

Sa iskwilawan

1. Rumnge' kamo yapo'.
2. Mangrenge' kamon maong.
3. Ubatan moyay tepet.
4. Basawen moyon maksaw.
5. Basawen moyon matinek.
6. Adalen moyon uman.
7. Manepet ako, ubatan moyo.
8. Umdeng kamo.
9. Tumekre' kamo.
10. Ita'gay may gamet mo no tanda' may ubat.
11. Ipaksaw mo ta kai mi marnge'.
12. Gud.
13. Usto.
14. Abas.

ILOCANO

Iti pagadalan

1. Dumngeg kayo nga umuna.
2. Dumngeg kayo nga nalaing.
3. Sungbatanyo ti saludsud.
4. Pigsanyaan nga ibasa.
5. Basaen yo iti naulimek.
6. Adalenyonto manen.
7. Agsaludsodak ket sungbatanyo.
8. Tumakder kayo.
9. Agtugaw kayo.
10. Itayagyo ti imayo no ammoyo ti sungbatna.
11. Ipigsam ti agsao. Saan daka nga mangngeg.
12. Nalaing.
13. Kusto.
14. Kamali.

FILIPINO**ENGLISH****Sa paaralan****At school**

1. Makinig muna kayo.	1. Listen first.
2. Makinig kayong mabuti.	2. Listen carefully.
3. Sagutin ang tanong.	3. Answer the question.
4. Basahin nang malakas.	4. Read aloud.
5. Basahin nang tahimik.	5. Read silently.
6. Pag-aralan ninyo ito uli.	6. Study it again.
7. Magtatanong ako, sagutin ninyo.	7. I'll ask a question, you answer.
8. Tumayo ka.	8. Stand up.
9. Maupo ka.	9. Sit down.
10. Itaas ninyo ang inyong kamay kung alam ninyo ang sagot.	10. Raise your hand if you know the answer.
11. Lakasan mo. Hindi namin marinig.	11. Speak louder. We can't hear you.
12. Magaling.	12. Good.
13. Tama.	13. Right.
14. Mali.	14. Wrong.

Panunurat

Panagsurat

Pagliham

Letters

BOLINAO

Panunurat

1. Adamen koya pa madali' a bulpin mo?
2. Suratn koya si nanay ko.
3. Matkap koy papil tan subri.
4. Mamirma kadtì.
5. Ikinabo' mayti pa si surat ko.
6. Manaliw ako nin rwa ray urdinaryon silyo tan sayay mako sa U.S.
7. Adtidti main nin FAX?

ILOCANO

Panagsurat

1. Bulodek man biit dayta ballpen mo?
2. Agsurataкто ken ni Nanang.
3. Masapulko iti papel ken sobre.
4. Agpirma ka ditoy.
5. Ibuson mo man daytoy surat ko.
6. Masapul ko ti dua nga ordinaryo nga selyo kan maysa nga para idiyay U.S.
7. Sadino ti mabalin nga pagpaw-itan ti FAX?

FILIPINO

Pagliham

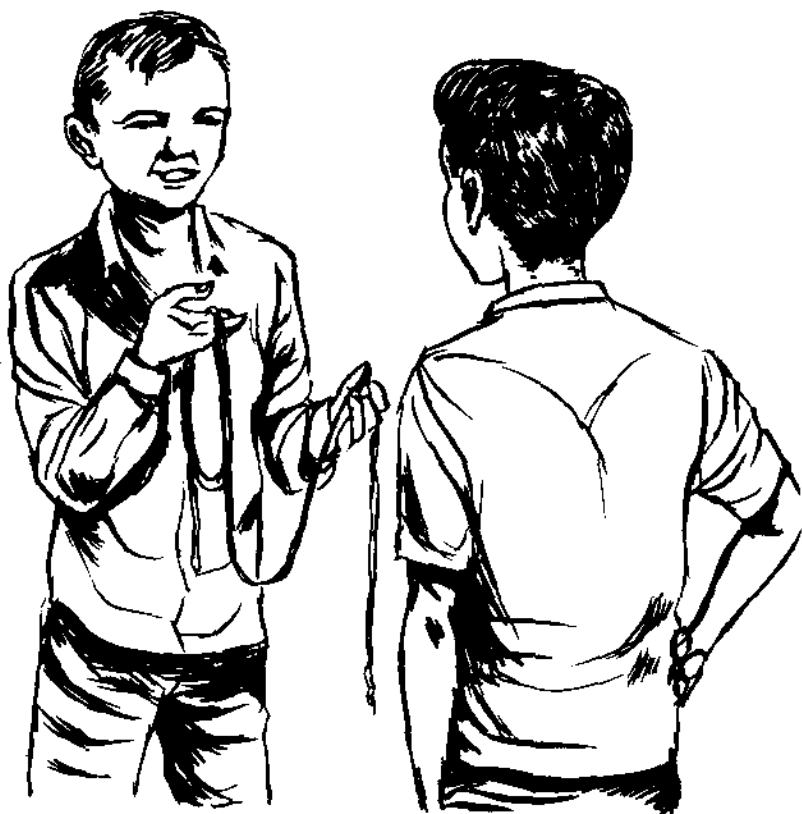
1. Pahiram nga ng ballpen mo sandali?
2. Susulat ako sa nanay ko.
3. Kailangan ko ng papel at sobre.
4. Pakipirma po rito.
5. Dalhin ninyo ang sulat na ito sa post office.
6. Kailangan ko ng dalawang ordinaryong selyo at isang pang-US.
7. Saan ako puwedeng mag-FAX?

ENGLISH

Letters

1. May I borrow your pen for a moment?
2. I will write a letter to my mother.
3. I need paper and an envelope.
4. Sign your name here.
5. Take this letter to the post office.
6. I need two ordinary stamps and one for the U.S.
7. Where can we send a FAX from?

Tutepet tan uubat, Gugan-gan
Saludsod ken sungbat, Baun
Tanong at sagot, Mga utos
Questions and answers, Commands

BOLINAO

Tutepet tan uubat

1. Ansiti?
2. Ansiin?
3. Ansitaw e?
4. Si'no ya in lapis?
5. Ikon koya in.
6. Ka'no? Si'no? Si'no ikon?
7. Adti? Ambale'? Pa'no?
8. Ambale' kai?
9. Ani rabay mo?
10. Ani gagara mo?
11. Kasa pa.
12. Si'noy kalamo' mo?
13. Kasa.
14. Tanda' may mayor itaw?
15. Tanda' koya sa rupa.
16. Ani ngaran na?

ILOCANO

Saludsod ken sungbat

1. Ania daytoy?
2. Ania dayta?
3. Ania daydiay?
4. Akin lapis dayta?
5. Kukwak dayta.
6. Kaano? Asinno? Akin kukua?
7. Adinno? Apay? Kasano?
8. Apay nga saan?
9. Ania ti kayat mo?
10. Ania ti masapul mo?
11. Awan man.
12. Sinno ti kadduam?
13. Awan.
14. Am-ammom ti mayor ti dayta a lugar?
15. Ammok no makitak.
16. Ania ti naganna?

FILIPINO**ENGLISH****Tanong at sagot****Questions and answers**

1. Ano ito?	1. What is this?
2. Ano iyan?	2. What is that?
3. Ano iyon?	3. What is that over there?
4. Kaninong lapis iyan?	4. Whose pencil is that?
5. Akin iyan.	5. That's mine.
6. Kailan? Sino? Kanino?	6. When? Who? Whose?
7. Saan? Bakit? Papaano?	7. Where? Why? How?
8. Bakit hindi?	8. Why not?
9. Ano ang gusto mo?	9. What do you want?
10. Ano ang kailangan mo?	10. What do you need?
11. Wala naman.	11. Nothing special.
12. Sino ang kasama mo?	12. Who is your companion?
13. Wala.	13. No one.
14. Kilala mo ba ang alkalde sa lugar na iyon?	14. Do you know the mayor of that place?
15. Kilala ko siya sa mukha.	15. I know him by sight.
16. Ano ang pangalan niya?	16. What is his name?

BOLINAO

17. Nalingwanan koyna.
18. Kai ko matarusan.
19. Ta'wan.
20. Ani a nangyadi' komo?
21. Ani man-gaw'en mo?
22. Lalamu'nen nako pa?

23. Apurado ako.
24. Rabay koynay mangan.
25. Makaka'lek akoyna.

ILOCANO

17. Nalipatakon.
18. Diak maawatan.
19. Diak ammo.
20. Naan-anu ka?
21. Ania ti ar-aramidem?
22. Mabalín nga kuyugennak?

23. Agap-apuraak.
24. Kayat ko ti manganen.
25. Makaturturog akon.

FILIPINO

17. Nakalimutan ko na.
18. Hindi ko maintindihan.
19. Hindi ko alam.
20. Anong nangyayari sa iyo?
21. Ano ang ginagawa ninyo?
22. Puwede bang samahan mo ako?
23. Nagmamadali ako.
24. Gusto ko nang kumain.
25. Inaantok na ako.

ENGLISH

17. I have forgotten.
18. I don't understand.
19. I don't know.
20. What happened to you?
21. What are you doing?
22. Would you please accompany me?
23. I'm in a hurry.
24. I want to eat now.
25. I am sleepy.

BOLINAO

Gugan-gan

1. Paradti.
2. Byan nakon Coke.
3. Abryan may purta.
4. Isada' may dudungawan.
5. Indi bali.
6. Si'koyna.
7. Iti komo.
8. Madali' tamo'.
9. Mayi ka kongko.

ILOCANO

Baun

1. Umayka man ditoy.
2. Ikkannak man iti Coke.
3. Ilukatmo man dayta ridaw.
4. Irikepmo dayta tawa.
5. Bay-amon.
6. Siakon.
7. Adda kenka.
8. Mabiit laeng.
9. Sumurot ka kaniak.

FILIPINO

Mga utos

1. Halika rito.
2. Dalhan mo ako ng Coke.
3. Buksan mo ang pinto.
4. Isara mo ang bintana.
5. Bayaan mo na.
6. Ako na.
7. Bahala kayo.
8. Sandali lang.
9. Sumama kayo sa akin.

ENGLISH

Commands

1. Come here.
2. Bring me a Coke.
3. Open the door.
4. Close the window.
5. Never mind.
6. I'll do it.
7. It's up to you.
8. Just a moment.
9. Come with me.

Tutawo

Tattao

Mga tao

People

BOLINAO**Tutawo**

1. ama / tatay
2. ina / nanay
3. anak
4. asawa
5. balo
6. inado'
7. busat
8. angkay
9. ari
10. Andoy, Naning
11. buridek
12. kaka
13. laking, baying
14. apo
15. pangamawen, panginawen
16. ka'nakan

ILOCANO**Tattao**

1. ama / tatang
2. ina / nanang
3. anak
4. asawa
5. balo
6. kaayan-ayat
7. kabsat
8. manong / manang
9. ading
10. Balong, Naning
11. buridek / inaudian
12. inauna
13. apong
14. apo
15. uliteg / angkel, ikit / anti
16. kaanakan

FILIPINO	ENGLISH
Mga tao	People
1. ama / tatay / itay	1. father
2. ina / nanay / inay	2. mother
3. anak	3. son / daughter
4. asawa	4. husband / wife
5. balo	5. widow / widower
6. nobyo / nobya	6. fiance / fiancée
7. kapatid	7. brother / sister
8. kuya / ate	8. older brother / sister
9. nakababatang kapatid	9. younger brother / sister
10. Totoy, Ineng	10. nickname for a younger boy, girl
11. bunso	11. youngest child
12. panganay	12. eldest child
13. lolo, lola	13. grandfather, grandmother
14. apo	14. grandchild
15. tito / tiyo, tita / tiya	15. uncle, aunt
16. pamangkin	16. nephew / niece

BOLINAO

17. kapi'sa
18. katyangan
19. bayaw
20. aydo
21. manuyang
22. kanayon
23. kababalyan
24. amigo / amiga
25. kalaban
26. tawo
27. lalaki
28. babayi
29. abing
30. anak
31. tububa'yo
32. balasang
33. masiken
34. akulaw

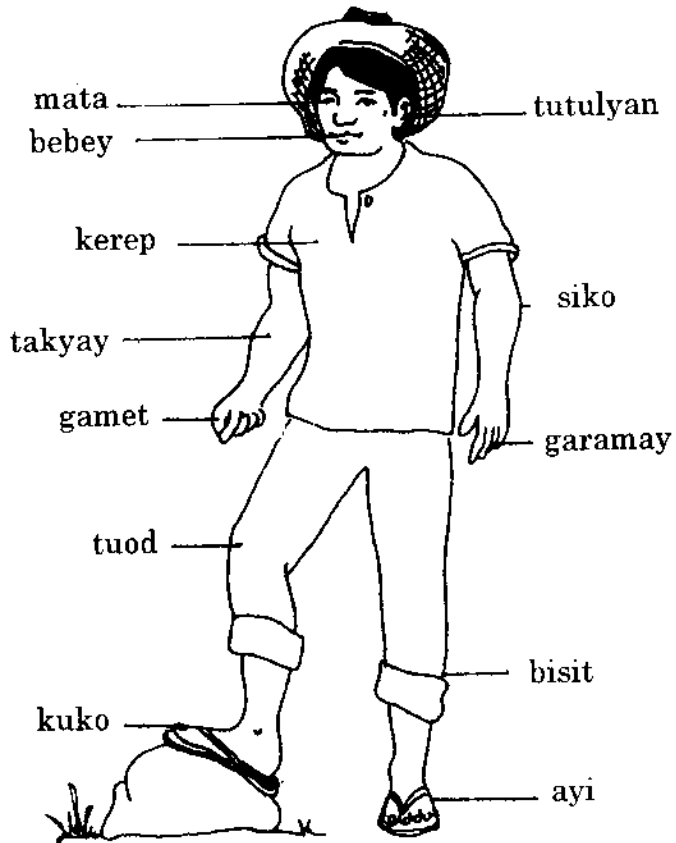
ILOCANO

17. kasinsin
18. katugangan
19. kayong
20. ipag
21. manugang
22. kabagyan
23. kailian
24. gayyem
25. kabusor
26. tao
27. lalaki
28. babai
29. maladaga
30. ubing / anak
31. baro
32. balasang
33. lakay
34. baket

FILIPINO	ENGLISH
17. pinsan	17. cousin
18. biyenan	18. parent-in-law
19. bayaw	19. brother-in-law
20. hipag	20. sister-in-law
21. manugang	21. son- / daughter-in-law
22. kamag-anak	22. relative
23. kababayan	23. townmate
24. kaibigan	24. friend
25. kaaway	25. enemy
26. tao	26. person
27. lalaki	27. man
28. babae	28. woman
29. sanggol	29. baby
30. bata	30. child
31. binata	31. unmarried man
32. dalaga	32. unmarried woman
33. matandang lalaki	33. old man
34. matandang babae	34. old woman

Si lalaman
Ti bagi
Bahagi ng katawan
The body

BOLINAO

ILOCANO

Si lalaman

Ti bagi

1. lalaman	1. bagi
2. but'ol	2. tulang
3. ulo	3. ulo
4. rupa	4. rupa
5. waleng	5. munging
6. sabot	6. buok
7. mata	7. mata
8. tutulyan	8. lapayag
9. a'rong	9. agong
10. bebey	10. ngiwat
11. dila'	11. dila
12. ngipen	12. ngipen
13. bukraw	13. karabukob
14. ba'ba'	14. timid
15. liey	15. tengnged
16. gurot	16. likud
17. abaya	17. abaga

FILIPINO	ENGLISH
Bahagi ng katawan	The body
1. katawan	1. body
2. buto	2. bone
3. ulo	3. head
4. mukha	4. face
5. noo	5. forehead
6. buhok	6. hair
7. mata	7. eye
8. tainga	8. ear
9. ilong	9. nose
10. bibig	10. mouth
11. dila	11. tongue
12. ngipin	12. teeth
13. lalamunan	13. throat
14. baba	14. chin
15. leeg	15. neck
16. likod	16. back
17. balikat	17. shoulder

BOLINAO	ILOCANO
18. kerep	18. barukong
19. tagyang	19. paragpag
20. puso'	20. puso
21. agtay	21. dalem
22. tyan	22. tiyan
23. takyay	23. takkiag
24. siko	24. siko
25. gamet	25. ima
26. tangan (gamet)	26. tangan
27. garamay	27. ramay
28. kuko	28. kuko
29. paa	29. luppo
30. bisit	30. gurong
31. tuod	31. tumeng
32. ayi	32. saka
33. tangan ayi	33. ramay

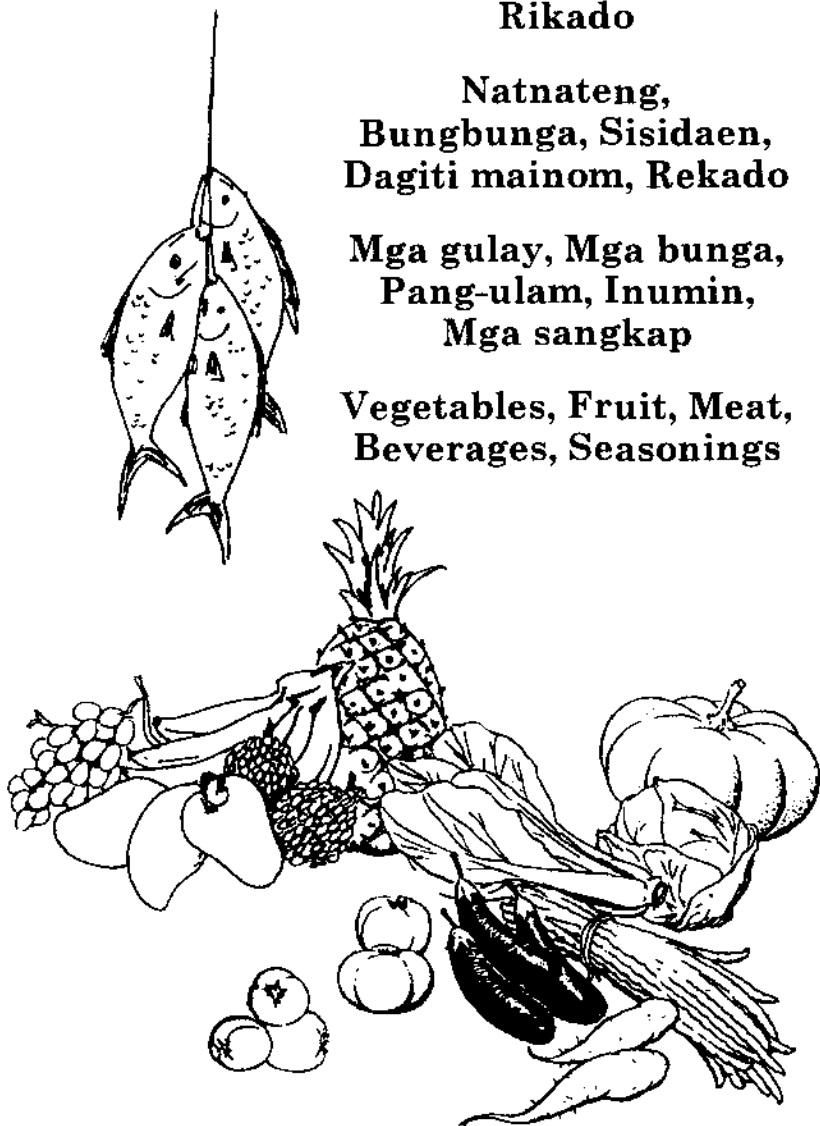
FILIPINO	ENGLISH
18. dibdib	18. chest
19. tadyang	19. rib
20. puso	20. heart
21. atay	21. liver
22. tiyan	22. stomach
23. bisig / braso	23. arm
24. siko	24. elbow
25. kamay	25. hand
26. hinlalaki	26. thumb
27. daliri	27. finger
28. kuko	28. nail
29. hita	29. leg—upper
30. binti	30. leg—lower
31. tuhod	31. knee
32. paa	32. foot
33. hinlalaki (paa)	33. toe

**Pupising, Prutas,
Kukunaen, Inumen,
Rikado**

**Natnateng,
Bungbunga, Sisidaen,
Dagiti mainom, Rekado**

**Mga gulay, Mga bunga,
Pang-ulam, Inumin,
Mga sangkap**

**Vegetables, Fruit, Meat,
Beverages, Seasonings**

BOLINAO

ILOCANO

Pupising

Natnateng

1. parya'	1. paria
2. rabong	2. rabong
3. puso' batag	3. sabunganay
4. agayap	4. utong
5. balatong	5. balatong
6. ripulyo	6. repulyo
7. kamuting-kayo	7. kahoy
8. kamutin-wakay	8. kamoti
9. mais	9. mais
10. tarom	10. tarong
11. saluyot amerikano / okra	11. okra
12. saluyot	12. saluyot
13. gisantis	13. gisantes
14. sitsaro	14. sitsaro
15. pitsay	15. petsay
16. luyan kargador	16. sili nga nalabaga
17. luyan orandis	17. sili

FILIPINO**Mga gulay**

1. ampalaya
2. labong
3. puso ng saging
4. sitao, sitaw
5. monggo, balatong
6. repolyo
7. kamoteng-kahoy
8. kamoteng-baging
9. mais
10. talong
11. okra
12. saluyot
13. sitsaro
14. sitsaro
15. petsay
16. siling pula
17. siling labuyo

ENGLISH**Vegetables**

1. ampalaya
2. bamboo shoots
3. banana blossom
4. beans—long
5. beans—mongo
6. cabbage
7. cassava
8. sweet potato
9. corn
10. eggplant
11. okra
12. jute mallow
13. peas
14. Chinese peas
15. pechay
16. bell pepper
17. hot pepper

BOLINAO

18. tabayag
19. kalubasa
20. kamatis
21. kangkong
22. bitswilas
23. arunggay

Prutas

1. abukado
2. atis
3. batag
4. saba
5. ungot
6. malago' ungot
7. bayawas
8. kalamansi
9. langka'
10. mangga

ILOCANO

18. tabungaw
19. karabasa
20. kamatis
21. kangkong
22. betsuelas
23. marunggay

Bungbunga

1. abocado
2. atis
3. saba
4. dippig nga saba
5. niog
6. naganus a niog
7. bayabas
8. kalamansi
9. langka
10. mangga

- FILIPINO
18. upo
 19. kalabasa
 20. kamatis
 21. kangkong
 22. bitsuelas
 23. malungay

Mga bunga

1. abokado
2. atis
3. saging
4. saba
5. niyog
6. buko, mura
7. bayabas
8. kalamansi
9. langka
10. mangga

- ENGLISH
18. squash—white
 19. squash—yellow
 20. tomato
 21. swamp cabbage
 22. Baguio beans
 23. horse radish

Fruit

1. avocado
2. custard apple
3. banana
4. banana—cooking
5. coconut
6. coconut—young
7. guava
8. kalamansi
9. jackfruit
10. mango

BOLINAO

11. dalanghita
12. papayas
13. pinya
14. lukban
15. kaymito
16. maluko
17. sargwilas
18. pantol
19. lumboy
20. rabanos
21. salumagi

ILOCANO

11. kahil, dalandan
12. papaya
13. pinya
14. lukban
15. kaimito
16. kasoy
17. sarguelas
18. santol
19. lumboy
20. guyabano
21. salamagi

Kukunaen

1. karnin baka
2. karnin manok
3. ayama, barisaway
4. kuna'
5. kuna' a kiri'

Sisidaen

1. karne ti baka
2. karne ti manok
3. rasa
4. ikan, lames
5. indang / daing

FILIPINO	ENGLISH
11. dalanghita	11. native tangerine (green)
12. papaya	12. papaya
13. pinya	13. pineapple
14. suha	14. pomelo
15. kaymito	15. star apple
16. kasoy	16. cashew
17. sinigwilas	17. Spanish plum
18. santol	18. sandor
19. duhat	19. Java plum
20. guayabano	20. sour sop
21. sampalok	21. tamarind

Pang-ulam	Meat
1. baka	1. beef
2. manok	2. chicken
3. alimasag / alimango	3. crab
4. isda	4. fish
5. daing	5. dried fish

BOLINAO

6. karnin itik
7. karnin baboy
8. urang
9. padaw
10. talaba

Iinumen

1. kapi
2. tsa
3. gatas
4. supdrinks
5. dyos
6. tsukulati
7. sabaw ungot
8. ranom

Rikado

1. sibuyas, lasuna
2. bawang

ILOCANO

6. pato
7. karne ti baboy
8. pasayan
9. udang
10. tirem

Dagiti mainom

1. kapi
2. itsa
3. gatas
4. soffdrinks
5. dyus
6. tsokolate
7. digo / tubbog ti niog
8. danom

Rekado

1. sibuyas, lasona
2. bawang

FILIPINO	ENGLISH
6. pato	6. duck
7. baboy	7. pork
8. hipon	8. shrimp
9. sugpo	9. prawn
10. talaba	10. oyster

Inumin	Beverages
1. kape	1. coffee
2. tsa, tsaa	2. tea
3. gatas	3. milk
4. softdrinks	4. softdrinks
5. dyus	5. juice
6. tsokolate	6. chocolate
7. sabaw ng niyog	7. coconut water
8. tubig	8. water

Mga sangkap	Seasonings
1. sibuyas	1. onion
2. bawang	2. garlic

BOLINAO

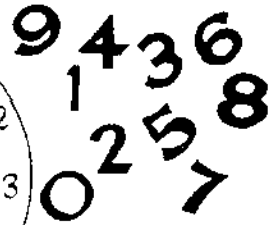
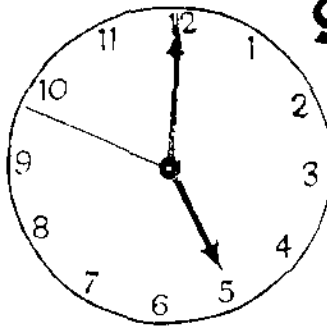
3. la'ya
4. paminta
5. laka'
6. bitsin
7. tuyo'
8. patis
9. suka'
10. bag'ong
11. taba'
12. asin
13. asukar
14. gata'

ILOCANO

3. laya
4. paminta
5. asuete
6. betsin
7. tawyo
8. patis
9. suka
10. bugguong
11. mantika
12. asin
13. asukar
14. gitta

FILIPINO	ENGLISH
3. luya	3. ginger
4. pamienta	4. black pepper
5. asuete	5. annatto
6. vetsin	6. monosodium glutamate
7. tuyo	7. soy sauce
8. patis	8. fish sauce
9. suka	9. vinegar
10. bagoong	10. fish paste
11. mantika	11. cooking oil
12. asin	12. salt
13. asukal	13. sugar
14. gata ng niyog	14. coconut milk

Panaon, Pamimilang, Kwarta
Tiempo, Panagbilang, Kwarta
Panahon, Pagbilang, Pananalapi
Time, Counting, Money

BOLINAO

Pangibarita' udas

1. Ani udas tumarana' a miting?
2. Alas nwibi nin buklas.
Ala una nin yabina.
Alas dos imidya nin yabina.
Alas kwatro kwarintay singko nin yabina.
3. Ma'teng et?
4. Ani udas ana?
5. Nabati' kamoyna.

**Saray awro sa sayan
linggo**

1. Linggo
2. Lunes
3. Martes
4. Miyerkoles
5. Huwebes
6. Biyernes
7. Sabado

ILOCANO

Panangibaga ti oras

1. Ania nga oras nga mangrugi ti miting?
2. Alas nueve iti bigat.
Ala una iti malem.
Alas dos imedia iti malem.
Alas kuarto kuarentay singko iti malem.
3. Mabayag pay?
4. Ania ti orasen?
5. Naladaw kayon.

Makadumingo

1. Domingo
2. Lunes
3. Martes
4. Mierkoles
5. Huebes
6. Biernes
7. Sabado

FILIPINO**ENGLISH****Pagsasabi ng oras****Time**

1. Anong oras magsisimula ang pulong?	1. What time does the meeting start?
2. Alas nuwebe ng umaga.
Ala-una ng hapon.
Alas-dos medya ng hapon.
Alas kwatro-kwarenta'y singko ng hapon.	2. Nine in the morning.
One in the afternoon.
Two-thirty p.m.
Four forty-five in the afternoon.
3. Matatagalan pa ba?	3. Will it be a long time yet?
4. Anong oras na?	4. What is the time?
5. Huli na kayo.	5. You're late.

Mga araw sa isang linggo**The days of the week**

1. Linggo	1. Sunday
2. Lunes	2. Monday
3. Martes	3. Tuesday
4. Miyerkoles	4. Wednesday
5. Huwebes	5. Thursday
6. Biyernes	6. Friday
7. Sabado	7. Saturday

BOLINAO

Awro tan yabi

1. awro. yabi
2. sawanin, mainsan no yabi
3. naapon, nayabi
4. dilap. dilap no yabi
5. sin kamakarwa
6. sin sayay yabi
7. naapon sin yabina
8. mangkadedlem
9. patpaapon
10. kapiknga' yabi
11. parbangon
12. kabubuklas
13. buklas
14. ugtiawro
15. yabina
16. sumrep yaynay awro

ILOCANO

Aldaw ken rabii

1. aldaw. rabii
2. ita nga aldaw, inton rabii
3. idi kalman, idi rabii
4. inton bigat, inton rabii ne bigat
5. idi naminsan nga aldaw
6. idi naminsan nga rabii
7. idi kalman ti malem
8. sumipnget
9. sardam
10. tengnga ti rabii
11. parbangon
12. agsingising ti init
13. agsapa
14. tengnga ti aldaw, agmatuon
15. malem
16. aglennnek ti init

FILIPINO

Araw at gabi

1. araw, gabi
2. ngayon, mamayang gabi
3. kahapon, kagabi
4. bukas, bukas ng gabi

5. kamakalawa
6. kamakalawa ng gabi
7. kahapon ng hapon
8. agaw-dilim
9. pagkalipas ng dilim
10. hating-gabi
11. madaling-araw
12. pagsikat ng araw
13. umaga
14. tanghali
15. hapon
16. paglubog ng araw

ENGLISH

Day and night

1. day, night
2. today, tonight
3. yesterday, last night
4. tomorrow, tomorrow night

5. day before yesterday
6. night before last
7. yesterday afternoon
8. twilight
9. after dark
10. midnight
11. before dawn
12. sunrise
13. morning
14. noon
15. afternoon
16. sunset

BOLINAO**Pangibarita' panaon**

1. naon
2. sawanin nin buklas
3. sawanin nin yabina
4. sawanin
5. kainsanan
6. nikakaawro-nikakayabi
7. sayay linggo
8. sayay bulan
9. sayay taon
10. awro
11. yabi
12. main li' nin awro
13. inawru-awro
14. sin taon
15. sitin taon
16. sataon
17. mabetbet

ILOCANO**Tiempo**

1. itay laeng
2. tatta nga bigat
3. inton malem
4. itan
5. madamdama
6. maysa nga aldaw
7. maysa a lawas / duminggo
8. makabulan
9. makatawen
10. aldaw
11. rabii
12. addanto laeng ti aldaw
13. kada-aldaw / inaldaw
14. itay napan / napalabasa tawen
15. ita nga tawen
16. inton umay nga tawen
17. masansan

FILIPINO	ENGLISH
Panahon	Time expressions
1. kanina	1. a while ago
2. ngayong umaga	2. this morning
3. ngayong hapon	3. this afternoon
4. ngayon	4. now
5. mamaya	5. later
6. isang buong araw	6. one 24-hour period
7. isang linggo	7. one week
8. isang buwan	8. one month
9. isang taon	9. one year
10. araw	10. day time
11. gabi	11. night time
12. balang-araw	12. someday
13. araw-araw	13. every day
14. nakaraang taon	14. last year
15. ngayong taong ito	15. this year
16. sa susunod na taon	16. next year
17. madalas	17. often

BOLINAO

18. matalag
19. pirmi
20. no mi'sa

ILOCANO

18. sagpaminsan
19. kanayon
20. no dadduma

Pamimilang

1. saya
2. rwa
3. tulo
4. a'pat
5. lima
6. a'nem
7. pito
8. walo
9. syam
10. mapulo'
11. labin saya
12. labin rwa
13. labin tulo

Panagbilang

1. maysa
2. dua
3. tallo
4. uppat
5. lima
6. innem
7. pito
8. walo
9. siam
10. sangapulo
11. sangapulo ket maysa
12. sangapulo ket dua
13. sangapulo ket tallo

FILIPINO	ENGLISH
18. bihira	18. seldom
19. malimit, palagi	19. always
20. minsan	20. sometimes

Pagbilang	Counting
1. isa	1. one
2. dalawa	2. two
3. tatlo	3. three
4. apat	4. four
5. lima	5. five
6. anim	6. six
7. pito	7. seven
8. walo	8. eight
9. siyam	9. nine
10. sampu	10. ten
11. labing-isa	11. eleven
12. labindalawa	12. twelve
13. labintatlo	13. thirteen

BOLINAO

14. labin a'pat
15. labin lima
16. labin a'nem
17. labim pito
18. labin walo
19. labin syam
20. rwampulo'
21. tulumulo'
22. a'pat a pulo'
23. limampulo'
24. a'nem a pulo'
25. pitumpulo'
26. walumpulo'
27. syam a pulo'
28. sanyasot
29. sanribo
30. primiro / u'na / mu'na
31. ikarwa

ILOCANO

14. sangapulo ket uppat
15. sangapulo ket lima
16. sangapulo ket innem
17. sangapulo ket pito
18. sangapulo ket walo
19. sangapulo ket siam
20. duapulo
21. tallopulo
22. uppat a pulo
23. limapulo
24. innem a pulo
25. pitopulo
26. walopulo
27. siam a pulo
28. sangagasut
29. sangaribo
30. umuna
31. maikadua

FILIPINO	ENGLISH
14. labing-apat	14. fourteen
15. labinlima	15. fifteen
16. labing-anim	16. sixteen
17. labimpito	17. seventeen
18. labingwalo	18. eighteen
19. labinsiyam	19. nineteen
20. dalawampu	20. twenty
21. tatlumpu	21. thirty
22. apatnapu	22. forty
23. limampu	23. fifty
24. animnapu	24. sixty
25. pitumpu	25. seventy
26. walumpu	26. eighty
27. siyamnapu	27. ninety
28. isang daan / sandaan	28. one hundred
29. isang libo / sanlibo	29. one thousand
30. una	30. first
31. ikalawa	31. second

BOLINAO

- 32. ikatlo
- 33. ika'pat
- 34. mi'sa
- 35. mirwa
- 36. mitlo
- 37. mi'pat
- 38. milima

ILOCANO

- 32. maikatlo
- 33. maikapat
- 34. maminsan
- 35. mamindua / mamiddua
- 36. mamitlo
- 37. mamimpat
- 38. maminlima

FILIPINO	ENGLISH
32. ikatlo	32. third
33. ikapat, ikaapat	33. fourth
34. minsan	34. once
35. dalawang beses, ulit	35. twice
36. tatlong beses, ulit	36. three times
37. apat na beses, ulit	37. four times
38. limang beses, ulit	38. five times

BOLINAO

Kwarta

1. kalapsing
2. dyis
3. binting
4. salapi'
5. pisos
6. uno bayinti
7. uno singkwinta
8. limay pisos
9. mapulo' pisos
10. bayinti pisos
11. limanyasot
12. sanribo

ILOCANO

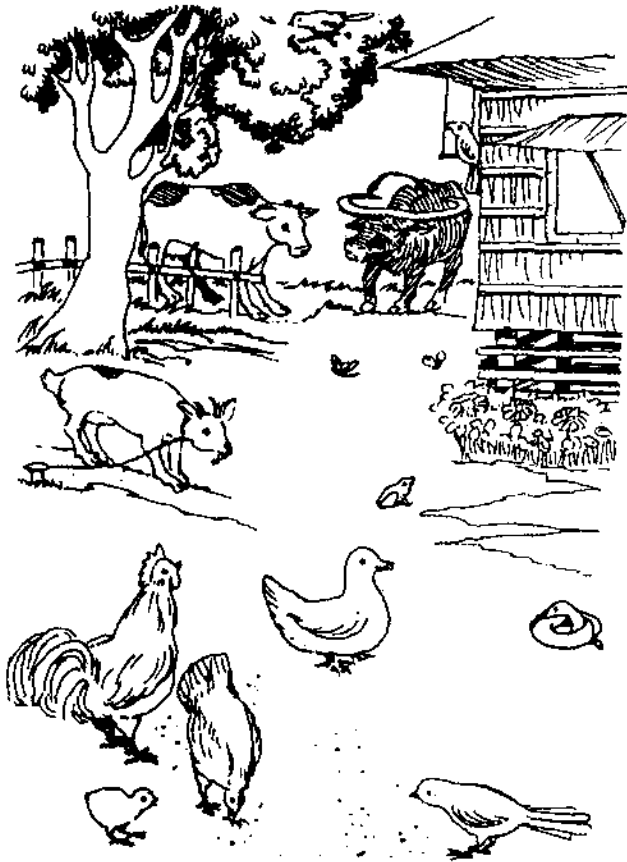
Kuarta

1. singko
2. dies
3. bainte-singko sintabos /
binting
4. salapi
5. piso
6. uno bainte
7. uno singkuenta
8. singko pesos / lima nga
pisos
9. sangapulo nga pisos
10. bainte pisos
11. lima nga gasut
12. sangaribo

FILIPINO**ENGLISH****Pananalapi****Money**

1. singko, singko sentimos	1. P0.05 five centavos
2. diyos, diyos sentimos	2. P0.10 ten centavos
3. bente-singko sentimos	3. P0.25 twenty-five centavos
4. singkuenta sentimos	4. P0.50 fifty centavos
5. piso	5. P1.00 one peso
6. uno bente	6. P1.20 one peso twenty
7. uno singkwenta	7. P1.50 one peso fifty
8. limang piso	8. P5.00 five pesos
9. sampong piso	9. P10.00 ten pesos
10. dalawampung piso	10. P20.00 twenty pesos
11. limandaan	11. P500 five hundred pesos
12. sanlibo	12. P1,000 one thousand pesos

Uayep, Insikto
Dagiti dingnguen, Insekto
Mga hayop, Mga insekto
Animals, Insects

BOLINAO

Uayep

1. anlulungan
2. aso
3. baboy
4. baka
5. bake'
6. bwaya
7. damulag
8. pusa'
9. manok
10. biring
11. upa
12. siwsiw
13. ibubulang
14. kabayo
15. kanding
16. ganso'
17. ibot

ILOCANO

Dagiti dingnguen

1. bayyek
2. aso
3. baboy
4. baka
5. sunggo
6. buwaya
7. nuang
8. pusa
9. manok
10. kawitan
11. upa
12. piyyek
13. para pallot
14. kabalyo
15. kalding
16. ganso
17. utut, bao

FILIPINO	ENGLISH
Mga hayop	Animals
1. kiti-kiti	1. tadpole
2. aso	2. dog
3. baboy	3. pig
4. baka	4. cow
5. matsing, unggoy	5. monkey
6. buwaya	6. crocodile, alligator
7. kalabaw	7. carabao
8. pusa	8. cat
9. manok	9. chicken
10. tandang	10. rooster
11. inahing manok	11. hen
12. sisiw	12. chick
13. pansabong	13. fighting cock
14. kabayo	14. horse
15. kambing	15. goat
16. gansa	16. goose
17. daga	17. mouse, rat

BOLINAO

18. itik
19. pabo
20. pag'ong
21. pasang
22. ulay
23. uysa
24. alimutang
25. baboytalon

Insikto

1. kanit
2. gilata
3. aluleng
4. balangubang
5. kalibangbang
6. urer
7. gayaman
8. ipes

ILOCANO

18. patu
19. pabo
20. pag-ong
21. tukak
22. uleg
23. ugsa
24. mutit
25. alingu

Insekto

1. kuton
2. kuton
3. ayukan
4. barrairong / abal-abal
5. kulibangbang
6. igges
7. gayaman
8. ipes

FILIPINO	ENGLISH
18. itik	18. duck
19. pabo	19. turkey
20. pagong	20. turtle
21. palaka	21. frog
22. ahas	22. snake
23. usa	23. deer
24. musang	24. wild cat
25. baboy damo	25. wild pig

Mga insekto	Insects
1. langgam	1. ant (red)
2. langgam	2. ant (black)
3. bubuyog	3. bee
4. salagubang, usang	4. beetle
5. paru-paro	5. butterfly
6. higad	6. caterpillar
7. alupihan	7. centipede
8. ipis	8. cockroach

BOLINAO

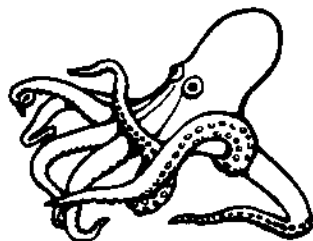
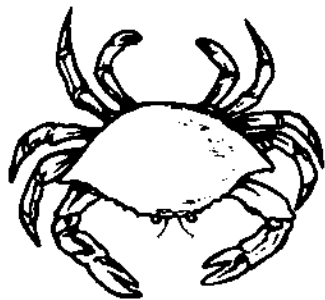
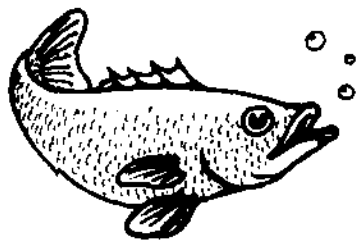
9. andidis
10. kalintutu'doy
11. kaliteptep
12. timel
13. ulmog
14. lango
15. dudon
16. kuto
17. ilek
18. gamugamo
19. gigang
20. anag
21. urer, bulati
22. garapata
23. bukboek
24. tuko'
25. tiki'
26. ngiwan

ILOCANO

9. kuryat
10. tuwwatu
11. kulalanti
12. timel
13. ayam
14. ngilaw
15. dudon
16. kuto
17. lamok
18. sinan kulibang-bang
19. lawa-lawa
20. anay
21. igges
22. ampas
23. bukboek
24. tukko
25. alutiit
26. ayukan

FILIPINO	ENGLISH
9. kuliglig	9. cricket
10. tutubi	10. dragonfly
11. alitaptap	11. firefly
12. pulgas	12. flea
13. hanip	13. chicken flea
14. langaw	14. fly
15. balang, tipaklong	15. grasshopper
16. kuto	16. louse, lice
17. lamok	17. mosquito
18. gamu-gamu	18. moth
19. gagamba	19. spider
20. anay	20. termite
21. uod, bulati	21. worm
22. garapata	22. tick
23. bukbuk	23. wood weevil
24. tuko	24. gecko
25. butiki	25. house lizard
26. pukyutan	26. honey bee

Si taaw
Ti baybay
Ang dagat
The sea

BOLINAO

Ruran sa taaw

1. baluto
2. mutor
3. kasko
4. sampad
5. dulong
6. ulin
7. pakaway
8. barayungan
9. pasingkol
10. ugit
11. teken
12. bugsay
13. layag
14. balsa
15. siir
16. makina

ILOCANO

Ti lugan iti taaw

1. bilog-bilog
2. bilog
3. kasko
4. damog
5. sango
6. likod, timon
7. pasaplat, pataw
8. batangan
9. pasiko
10. pala-pala
11. tigken
12. gaod
13. layag
14. raket
15. datar
16. makina

FILIPINO**Sasakyang dagat**

1. bangka
2. bangkang de motor
3. kasko
4. sampad
5. harap, unahan
6. likuran, timon
7. katig
8. katig
9. singkol
10. elesi
11. tikin
12. sagwan
13. layag
14. balsa
15. sahig
16. makina

ENGLISH**Boats**

1. outrigger canoe w/o motor
2. motor boat
3. keel
4. body, hull
5. foreward part
6. rear, rudder handle
7. bamboo float
8. outrigger beam
9. strut from float to beam
10. propeller
11. pole
12. paddle
13. sail
14. bamboo raft
15. deck
16. engine

BOLINAO**Nagsikabarang a
ipanilay**

1. bilwit
2. kawil
3. karukod
4. basnig
5. parisris

6. pasabing
7. kitang
8. lala
9. taba'
10. tabar
11. sayudsod
12. nasa
13. pana'
14. tyo'
15. piskeds
16. pispen

ILOCANO**Dagiti usaren nga
pagkalap**

1. banniit
2. banniit
3. karukod, guyog-guyog
4. basnig
5. parisris

6. pasabing
7. kitang
8. tabucol
9. sigay
10. iket
11. sagap
12. nasa
13. pana
14. apoy, silaw
15. piskeds
16. pispen

FILIPINO**ENGLISH****Gamit sa pangingsida****Fishing gear**

1. bingwit	1. pole and line
2. kawit	2. simple handline
3. hila-hila	3. drag net, plankton seine
4. basnig	4. bag net
5. bating, halang	5. encircling gill net, drive-in net
6. baklad	6. fish corral
7. kitang, kitay, habay	7. long line
8. dala	8. cast net
9. panti	9. gill net
10. lambat	10. fish net, gill net
11. panudsod, sakag	11. push net
12. bangon, bikatot, bubo	12. fish pot
13. pana, sibat	13. fish gun
14. ilaw, hasag	14. pressure or kerosene lamp
15. haula ng isda	15. fish cage
16. kulungan ng isda	16. fish pen

BOLINAO

TAXONOMIC GROUP

Say main sa taaw

1. arurusip / arusip	1. <i>Caulerpa racemosa</i>
2. aragan	2. sargassum
3. butu-butunes	3. <i>Caulerpa lentillifera</i>
4. tamsao	4. <i>Eucheuma alverasi</i>
5. kulet	5. <i>Acanthophora</i> spp.
6. pukpuklo	6. <i>Codium edule</i>
7. kapis	7. <i>Amusium pleuronectes</i>
8. kising-kising	8. <i>Panulirus</i> spp.
9. taklubo	9. <i>tridacna gigas</i>
10. kuden-kuden	10. <i>Tripneustes gratilla</i>
11. bari'yawan	11. Lambis lambis
12. nuga'-nuga'	12. <i>Fasciolaria trapezium</i>
13. kalanggutan	13. <i>Sepia latimatus</i>
14. laki'	14. <i>Sepiotheutis lessioniana</i>
15. bulpin	15. <i>Loligo</i> spp.
16. kurita'	16. Octopodidae
17. urang	17. <i>Metapenaeus</i> spp.

FILIPINO	ENGLISH
Laman dagat	Sea life
1. lato	1. seaweed (green algae)
2. lato	2. brown algae
3. lato	3. seaweed (green algae)
4. gulaman kalabaw	4. seaweed (red algae)
5. kulot	5. red algae
6. damong-dagat	6. green algae
7. capis	7. sea scallops
8. banagan	8. lobster
9. kima	9. giant clam
10. santol-santolan	10. sea urchin
11. baka-bakahan	11. spider conch
12. kalang huga	12. trapezium horse conch
13. bangkutaan	13. cuttle fish
14. pusit	14. squid, white
15. pusit	15. squid, brown
16. pugita	16. octopus
17. hipon	17. shrimp

BOLINAO	TAXONOMIC GROUP
18. padaw	18. <i>Penaeus</i> spp.
19. urang kumpasan	19. <i>Panulirus ornatus</i>
20. urang kumpasan	20. <i>Panulirus versicolor</i>
21. urang kumpasan	21. <i>Panulirus longipes</i>
22. ayam	22. <i>Scylla serrata</i>
23. barisaway	23. <i>Portunus pelagicus</i>
24. iyo	24. <i>Carcharhinus</i> spp.
25. pagui	25. <i>Dasyatis</i> spp.
26. bayedbed	26. <i>Elops hawaiiensis</i>
27. tiblon	27. <i>Chanos chanos</i>
28. tamban	28. <i>Sardinella</i> spp.
29. kabasi	29. <i>Nematalosa japonica</i>
30. igat	30. <i>Gymnothorax</i> spp.
31. ito'	31. <i>Plotosus</i> spp.
32. rayne'	32. <i>Cypselurus</i> spp.
33. balasot	33. <i>Hemiramphus</i> spp.
34. layalay	34. <i>Tylosurus</i> spp., <i>Strongylura</i> spp.

FILIPINO	ENGLISH
18. sugpo	18. prawn
19. banagan	19. rock lobster (green, spotted white)
20. banagan	20. rock lobster (plain green)
21. banagan	21. rock lobster (red)
22. alimango	22. crab
23. alimasag	23. blue crab
24. pating	24. shark
25. pagi	25. ray fish
26. bidbid	26. Hawaiian ten-pounder
27. bangus	27. milkfish
28. tawilis	28. Indian sardines
29. kabasi	29. short-finned gizzard
30. igat	30. eel
31. sumbilang, kanduli	31. sea catfish
32. bolador	32. flying fish
33. siliw, sasa	33. halfbeak
34. katsawan, kambobalo	34. gar fish, needle fish

BOLINAO	TAXONOMIC GROUP
35. maulo	35. Tylosurus spp., Strongylura spp.
36. baya-baya	36. Myripristis spp., Sargocentron spp.
37. tutukro	37. Epinephelus spp.
38. tutukro	38. Cephalopholis spp. Variola spp.
39. damas, bagsangtaaw	39. Apogon spp., Pempheris spp.
40. talakitok	40. Carangidae
41. galunggong	41. Decapterus spp.
42. durado	42. Coryphaena hippurus
43. sapsap	43. Leiognathus spp.
44. mangngayat	44. Lutjanus argentinamaculatus
45. rugso'	45. Lutjanus spp. Lethrinus spp.
46. dalagang bukid	46. Caesio spp.
47. besugo	47. Nemipterus spp., Aphareus spp.
48. manarrat	48. Nemipterus spp.

FILIPINO	ENGLISH
35. katsawan, haba	35. gar fish
36. maya-maya	36. ember fish
37. lapu-lapu	37. grouper
38. lapu-lapu	38. red grouper
39. dangat	39. glass fish
40. talakitok	40. large caballa
41. galunggong	41. scad
42. durado	42. dolphin fish
43. sapsap	43. slip mouth
44. mangagat	44. red snapper
45. lugso	45. snapper
46. dalagang-bukid	46. fusilier
47. besugo	47. bream
48. besugo	48. threadfin breams

BOLINAO	TAXONOMIC GROUP
49. batuan	49. <i>Garres abbreviatus</i>
50. gumyan	50. <i>Parupeneus</i> spp.
51. ilek	51. <i>Kyphosus vaigiensis</i>
52. burasi'	52. <i>Liza</i> spp.
53. tumetyeng	53. <i>Sphyraena barracuda</i>
54. tilapia'	54. <i>Tilapia</i>
55. mulmol tarektek	55. <i>Leptoscarus vaigiensis</i>
56. mulmol tangar	56. <i>Scarus</i> spp.
57. rurukan	57. <i>Siganus guttatus</i> , <i>S. Vermiculatus</i>
58. barangen baka	58. <i>S. virgatus</i> , <i>S. punctatus</i>
59. barangen dumadalan	59. <i>Siganus fuscescens</i>
60. padas	60. <i>Siganus fuscescens</i>
61. pinka	61. <i>Trichiurus lepturus</i>
62. baliwakwak	62. <i>Acanthurus</i> spp., <i>Ctenochaetus</i> spp.
63. sungayan	63. <i>Naso literatus</i>
64. susay	64. <i>Istiophorus platypterus</i>
65. bundying, ureles	65. <i>Thunnus</i> spp.

FILIPINO	ENGLISH
49. bag-angan	49. mojarra
50. maritis	50. goat fish
51. ilak, lupak	51. rudder fish
52. banak	52. mullet
53. barakuda	53. barracuda
54. tilapia	54. cichlid
55. purak landay	55. parrotfish
56. purat	56. parrotfish
57. malaga, samarai	57. black siganid
58. kuyog, tagbago	58. yellow siganid
59. kuyog, dangit	59. rabbitfish, spinefoot
	60. rabbitfish juvenile
61. babila	61. cutlass fish
62. labahita	62. yellow and black stripe
63. sulahan	63. surgeon fish
64. malasugi	64. billfish
65. tuna	65. tuna

BOLINAO	TAXONOMIC GROUP
66. ureles	66. <i>Thunnus</i> spp.
67. tangguigui	67. <i>Scomberomorus commerson</i>
68. khaki	68. <i>Seriola</i> spp.
69. bagsang	69. Apogonidae
70. pawikan	70. <i>Eretmochelys imbricata</i>

FILIPINO	ENGLISH
66. oreles	66. yellow fin tuna
67. tangigi	67. Spanish mackerel
68. kaki	68. kingfish
69. dangat	69. cardinalfish
70. pawikan	70. sea turtle